Vol 5 Issue 10 April 2016 ISSN No :2231-5063

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Welcome to GRT

RNI MAHMUL/2011/38595 ISSN No.2231-5063

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Manichander Thammishetty
Ph.d Research Scholar, Faculty of Education IASE, Osmania University, Hyderabad

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.oldgrt.lbp.world

ISSN: 2231-5063 Impact Factor : 3.4052(UIF) Volume - 5 | Issue - 10 | April - 2016

Golden Research Thoughts

GRT

राजकीय परिवर्तन आणि लोकशाही

महेश राजेंद्र कर्चे
द्वितीय वर्ष कला ,राज्यशास्त्र विभाग ,
मु. सा. काकडे महाविद्यालय, सोमेश्वरनगर, ता. बारामती, जि. पुणे.

प्रस्तावना : –

सामाजिक परिवर्तन, सामाजिक संरचनेत फेरबदल घडविणारी प्रक्रिया मानवांचे रितीरिवाज आचार–विचार संस्था, संघटना, जीवनपद्धती भोवतालचा परिसर, व्यक्तीव्यक्तींमधील वर्तन यांमध्ये सतत बदल होत असतात. आदिम अवस्थेपासून ते सांप्रत काळापर्यंत मानवी समाजाच्या सर्व अवस्थांमध्ये सतत परिवर्तन झाल्याचे दिसते.

मॅकायव्हर यांच्या मते, सामाजिक परिवर्तन संबंधातील परिवर्तनाला सामाजिक परिवर्तन म्हणता येईल. मूलभूत अर्थाने समाजरचनतील बदल म्हणजे सामाजिक परिवर्तन होय. अमेरिकन समाजशास्त्रात हॅरी जॉन्सन यांच्या मते, हे परिवर्तन नैतिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, तांत्रिक आणि राजकीय क्षेत्रातही बदल घडून येतो.

व्याख्या : –

समाजातील कोणताही बदल म्हणजे सामाजिक परिवर्तन नव्हे तर सामाजिक कृतीचे व अंतरक्रियेचे आकृतीबंध मूल्ये, सांस्कृतिक फलीते आणि प्रतिके या अविष्कांरांसह होणाऱ्या बदलांना सामाजिक परिवर्तन असे म्हणतात. समाजाच्या विविध भागांच्या परस्परसंबंधांच्या स्वरूपात बदल झाल की, समाजरचनेत परिवर्तन घडून येते. पर्यायाने सामाजिक परिवर्तन घडून येते. संकलित सामाजिक परिवर्तने सर्व सामाजिक जीवनातील बौदर्याक प्रक्रियात्मक गुणविशेषांहून वेगळी करावी लागतील. सामाजिक विषमता आणि अस्पृश्यता याच्या निर्मुलनासाठी सामाजातील व्यक्तींची त्यांचे कौटुंबिक, सांस्कृतिक आणि दैनंदिन व्यवहार बदलले नव्या मूल्यांचे शिक्षण देण्यास सुरूवात केली. कल्याणकारी योजनातूनही तळागळातील माणसांच्या उदयाचे लक्ष मानले गेले. सामाजिक परिवर्तन हे पुरोगामी किंवा प्रतिगामी, वर्तमान किंवा ऱ्हासमान, स्थायी किंवा अस्थायी, कायमचे किंवा हंगामी, योजनापूर्वक किंवा योजनाविरहित, एकदर्शी किंवा बहुदर्शी, उपकारक किंवा अपकारक, हितकारक किंवा हानीकारक अशा कोणत्याही प्रकारचे असू शकते.

सांस्कृतिक मानवशास्त्रज्ञांचे दोन गट आहेत. एका गृहाच्या मते सामाजिक परिवर्तनाचा उगम प्रसारात आहे, तर दुसऱ्या गटाच्या मते सामाजिक परिवर्तनाचा उगम शोधात किंवा अविष्कारात सापडतो. सामाजिक परिवर्तनाचा उगम प्रसारात आहेअसे म्हणणाऱ्यांच्या मते, कला, क्रिडा, साहित्य, किजाण, दळणवळण, औषधे यांतील शोध बदल प्रसारमाध्यमांद्वारे जगभर प्राप्त होतात.

सामाजिक परिवर्तनाचा उगम शोधात किंवा अविष्कारात आहे असे म्हणणाऱ्यांच्या मते, सांस्कृतिक प्रगती ही अन्य लोकांचे अनुकरण करून घडली. हे संभवनीय नाही. विविध समाजात दृग्गोचार होणारे सांस्कृतिक गुणविशेष त्या त्या समाजातील लोकांनी स्वतंत्रपणे लावलेल्या शोधातून निर्माण झालेले असतात.

बदलणाऱ्या परिस्थितीला अनुसरूण मनुष्य आपल्या सामाजिक संबंधात जाणिवपूर्वक बदल करत असल्याने सामाजिक परिवर्तन घडते. मानवाची जगण्यासाठी जी सतत धडपड चालू असते. त्यासाठी तो प्रयत्नपूर्वक पर्यावरणासाठी जुळकळ होऊन फेरबदल करत असतो.

समाजाच्या सांस्कृतिक व्यवस्थेत व्याख्या बदल होत असल्याने सामाजिक परिवर्तन चालू राहते. एका पिढीतील मूल्ये पुढच्या पिढीतील लोकांना मान्य होत नाही. मातापित्यांना ज्या गोष्टी आवडतात त्या मुलांना आवडतीलच असे नाही. विविध सण उत्सव साजरे करण्याच्या पद्धतीत बदल होतो.

सामाजिक परिवर्तनाच्या स्वरूपासंबंधी दोन सिद्धांत सांगितले आहेत. एक सामाजिक परिवर्तन चक्राकार स्वरूपाचे असते आणि दुसरे रेषाकार स्वरूपाचे कोणत्याही गोष्टीची जेव्हा पुन्हा पुन्हा आवृत्ती होते तेव्हा चक्राकार स्वरूपाचे परिवर्तन घडते. उदा. ऋतुचक्र, उत्सव जेव्हा कोणत्याही घटनांचे एखादया विशिष्ट दिशेनेच निरंतर परिवर्तन होत असते. या कामामध्ये कधीही फरक पडत नाही, तेव्हा रेषाकार परिवर्तन होत असते.

परिवर्तन हे मानवी संस्कृतीचे अविभाज्य अंग आहे. मानव रानटी पाषाण युगातील अवस्थेपासून विदयमान प्रगत संस्कृतीपर्यंत वाटचाल करित आला. निरनिराळया टप्प्याने विकसित होणे हा मानवी समाजाचा एक गुणधर्मंच आहे.

लोकशाहीच्या चौथा स्तंभ म्हणून प्रसारमाध्यमांना महत्त्व आहे. जनमत तयार करण्यापासून ते जनतेचा आवाज सत्ताधारी शासनापर्यंत पोहोचविण्याचे काम प्रसारमाध्यमांच्या मार्फत केले जाते, ज्यामुळे लोकशाही बळकट होण्यास मदत होते. प्रसारमाध्यमांचे लोकशाही व्यवस्थेमध्ये निकालाबाधित महत्त्व कोणीही नाकारू शकत नाही. भारतीय प्रसारमाध्यमांनी स्वातंत्र्यपूर्व काळापासून इथल्या राजकीय व सामाजिक व्यवस्थेच्या बांधणीत महत्त्वाची भूमिका पेलून धरली होती. टिळक, आगरकर, यांच्यापासून ते डॉ. बााबासाहेब आंबेडकर यांच्यापर्यंत महापुरूषांने प्रसारमाध्यमांचे महत्त्व ओळखून जनमतासोबतच व्यवस्था परिवर्तनाचे साधन म्हणून प्रसारमाध्यमांचा वापर केला.

समाजाचे राजकीय सामाजिकीकरण करण्यापासून ते थेट सत्ताधाऱ्यांची ध्येयधोरण जनतेपर्यत पोहोचविण्याचे काम हा प्रसारमाध्यमांकडून होत असते. इलेक्ट्रानिक प्रसारमाध्यमांनी 1990 च्या दशकापासून लोकशाहीमध्ये आपले स्थान बळकट केले आहे.

2011 पासून देशात उभे झालेले भ्रष्टाचाराचे आंदोलन हे पूर्णतः इलेक्ट्रानिक माध्यमांनी संचलित केलेले आंदोलन ठरले. समाजात सत्ताधारी व त्यांच्या माध्यमातून होणाऱ्या भ्रष्टाचाराविषयी तीव्र असंतोष निर्माण करण्यात प्रसारमाध्यमे यशस्वी ठरली. भ्रष्टाचाराचा दिल्लीतून उभ्या झालेल्या आंदोलनाला प्रसारमाध्यमांनी जनआंदोलनाचे स्वरूप प्राप्त करून दिले.

भारतावर मागच्या 64 वर्षांत एकहाती सत्ता गाजवलेली कॉंग्रेस आज सर्वांत वाईट स्थितीमध्ये आहे याचाच अर्थ जनता ही परिवर्तनशील आहे असाच होतो.

सारांश : –

मानव हा परिवर्तनशील प्राणी आहे. आदिम युगापासून माानवामध्ये विविध बदल झालेले आपण पाहणे मानवाचे परिवर्तन करण्यामागे पत्रकारिता या क्षेत्राचा मोठा हात आहे. जनमत एका पक्षाकडून दुसऱ्या पक्षाकडे फिरवण्यातही मिडीयाचा हायखंडा आहे. मानवाचे परिवर्तन निरंतर सुरू आहे व या परिवर्तनातूनच मानवाचा विकास होत आहे.

संदर्भ : –

1.जैन अशोक, 1928, भारताचे शासन आणि राजकारण, सेठ प्रकाशन, मुंबई.
2.व्होरा व राजेंद्र व सुहास पळशीकर 1988, राज्यशास्त्र कोश, दास्ताने प्रकाशन, पुणे.
3.घारे पी. श्री., 1973, भारतीय लोकशाही तत्व आणि व्यवहार, राणे प्रकाशन, पुणे.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.www.oldgrt.lbp.world